

DIN VIAȚA POLITICĂ A ROMÂNIEI ÎN VREMEA RĂZBOIULUI DE INDEPENDENȚĂ. GRUPAREA "CENTRU"

Inițiativele constituirii unei grupări politice de „centru” pot fi sesizate în viața politică românească încă dinainte de instaurarea regimului monarhiei constituționale. În vederea acestui scop, printre primele demersuri datează din 1859-1860, atunci când oameni politici, precum G. Costa-Foru, Ch. Tell și V. Boerescu, reușeau să pună bazele unei astfel de grupări, spre indignarea liberalilor și a conservatorilor care respingeau utilitatea unei astfel de întreprinderi¹. În vederea consolidării propriei lor grupări pentru desfășurarea unei activități consistente pe scena politică a Principatelor Unite, V. Boerescu și G. Costa-Foru inițiau negocieri pentru atragerea altor personalități politice, de tipul lui Manolache Costache Epureanu, deschizând astfel perspectiva colaborării cu elementele conservatoare. Încercarea lui Boerescu eșua însă în 1861, în urma rivalității existente între D. Ghica și G. Costa-Foru, dar și ca efect al acțiunii de subminare a vulnerabilului grup politic de către însuși domnitorul Alexandru Ioan Cuza². Dezideratul constituirii unui puternic partid moderat nu a fost însă abandonat de ilustrul jurist bucureștean nici după instaurarea regimului constituțional în frunte cu principele Carol I la 1866. Apropiindu-se de D. Ghica, V. Boerescu va încerca să-și extindă baza de aderenți, reușind să-și asigure concursul temporar al lui I. Ghica și să-și împlinească necesitatea expunerii publice a propriilor idei prin înființarea ziarului *Pressa* în anul 1868³.

Rămasă încă la stadiul intențional, ideea configurării unei formațiuni politice plasată între cele două orientări, ”dreapta” și ”stânga”, va însoți ascensiunea politică a tandemului V. Boerescu-D. Ghica sub domnia lui Carol I, facilitată de comuniunea doctrinară în jurul principiilor de ”legalitate” și ”ordine”, care îi anima încă din timpul experienței lor pașoptiste⁴, cât și de noul statut pe care îl căpătaseră, acela de consilieri ai șefului statului⁵. Ambii oameni politici colaborau în formațiunea ministerială de la 1868-1870, în care D. Ghica exercita președenția Consiliului de Miniștri, iar V. Boerescu deținea portofoliul diplomației românești, încercând transpunerea în actul guvernării a unui program politic moderat⁶. Instaurarea marii guvernări conservatoare în 1871 va determina poziționarea celor doi oameni politici și a apropiaților lor către ”dreapta”, oferind cabinetului condus de Lascăr Catargiu sprijinul parlamentar necesar. Mai mult, începând cu 1873 D. Ghica, care va deține președinția Adunării Deputaților în aproape întreaga perioadă a guvernării ”drepte”, reușea să influențeze intrarea lui V. Boerescu în guvern, ca ministru de Externe, calitate în care îl va seconda pe domnitor în demersurile sale diplomatice de obținere a recunoașterii independenței României⁷.

Deși conturată în interiorul marii coaliții conservatoare, gruparea politică din jurul ziarului *Pressa*, în frunte cu V. Boerescu și D. Ghica, va evolua treptat către evidențierea unei și mai voit ”vizibile” identități, distinctă de aceea a ”drepte” reprezentată de premierul Lascăr Catargiu. Însă dacă detașarea politică a fost determinată de rivalitățile interne din cadrul majorității guvernamentale conservatoare, la nivel doctrinar, o identitate aparte a ”boerescanilor” nu va fi foarte clar demonstrată⁸. Inițiativele în direcția unei mai precise clarificări a acestora din partea lui Vasile Boerescu vor adânci și mai mult ambiguitățile. Periplul său politic până în 1879, când va intra în guvernul liberal condus de I. C. Brătianu, indică o afinitate a omului politic cu ”dreapta” conservatoare. La 9/21 decembrie 1870, el identifica două ”partide” pe scena politică românească, unul ”liberal” și unul ”moderat”, echivocurile în ceea ce privește poziționările din zona ”drepte” atrăgându-i reticența folosirii termenului de ”conservator”. Peste patru ani, la 27 mai/8 iunie 1874, același om politic oferea o interpretare proprie însă paradoxală conservatorismului românesc, înțelegându-l nu ca ”statu-quo” a situației existente la un moment dat, ci ca ”înaintarea statului bazeți fiind pe principiile solide de progres și de civilizațiune a secolului”⁹. Peste puțin timp, la 23 decembrie

¹ Apostol Stan, *Grupări și curente politice între Unire și Independență (1859-1877)*, București, EE, 1979, pp. 62-64.

² Constantin Dissescu, *Partidele într-un stat constituțional*, București, Editura Librăriei Soccec, 1884, p. 314; Apostol Stan, *op.cit.*, pp. 67-68.

³ Idem, *Vasile Boerescu (1830-1883)*, București, Editura Științifică, 1974, p. 41.

⁴ Apostol Stan, Mircă Iosă, *Liberalismul politic din România de la origini până la 1918*, București, 1996, p. 55.

⁵ Apostol Stan, *op.cit.*, p. 41.

⁶ *Ibidem*, p. 52.

⁷ Mariu Theodorian-Carada, *Beizadea Mitică*, Imprimeriile ”Informația zilei”, f.a., p. 35.

⁸ I.E. Torouțu, Gh. Cardaș, *Studii și documente literare*, vol. I, ”Junimea”, București, Institutul de Arte Grafice ”Bucovina”, 1931, p. 125.

⁹ Apud Simion-Alexandru Gavriș, „Identități doctrinare în prima parte a domniei lui Carol I: Cazul Vasile Boerescu”, în www.muzeubt.ro/ www.cimac.ro

1873/4 ianuarie 1874 el se prezenta ca "liberal, însă liberal moderat", pentru ca, în ședința Camerei din 5/17 iunie 1875 să evidențieze importanța "partidului conservator din care am onoarea de a face parte"¹⁰.

După cum vor dovedi conținuturile articolelor sale din *Pressea*, sau din apelurile către alegători, mai ales în timpul campaniei electorale pentru alegerile senatoriale din 1877, V. Boerescu încerca să ofere o interpretare proprie conservatorismului românesc, imprimându-i, valența "progresului", chestiune contradictorie în accepțiunea contemporană.

Distanțarea față de guvernul Lascăr Catargiu din partea grupării din jurul celor doi oameni politici care îi includea, alături de alți aproximativ treizeci de deputați, pe George T. Brătianu, Alexandru Orăscu, Aristide Pascal, George G. Meitani, devenea notorie cu prilejul alegerilor parlamentare din anul 1875¹¹. Cu acest prilej, în coloanele *Pressei*, pe atunci încă oficiosul conservatorilor indiferent de nuanță, spre indignarea celor mai reprezentative personalități ale lor, Vasile Boerescu făcea să apară "Manifestul Partidei Liberal-Conservatoare către alegătorii districtului Ilfov". Deși nu-și revendica o identitate separată de aceea a marii grupări guvernamentale, mărginindu-se, drept comitet electoral, să asigure unitatea de acțiune în cele patru colegii din județul Ilfov, devenea sesizabilă o anumită tendință de a-și extinde influența și la nivel național, arătându-se "gata să dea concursul său tuturor amicilor politici din districte, care ar voi să se puie în relații cu dânsul"¹². De asemenea, la 17 martie 1876 ziarul *Curierul Bucureștilor* constata colaborarea dintre V. Boerescu, D. Ghica și Gh. Gr. Cantacuzino în cadrul "Partidului Conservator Liberal Democrat", având *Pressea* ca principal mijloc de propagandă politică¹³. Întreruperea colaborării politice cu gruparea formată din conservatorii și junimiștii care îl sprijineau pe primul-ministru Lascăr Catargiu a determinat încetarea rolului de oficios guvernamental pentru ziarul condus de Boerescu, acela care, după o scurtă perioadă de încetare a apariției sale în intervalul aprilie 1876-23 ianuarie 1877, reapărea ca principalul organ de presă al "Centrului"¹⁴.

Părăsirea formulei ministeriale de către Vasile Boerescu, D. Ghica și Gh. Gr. Cantacuzino în intervalul 1875-1876 și opoziția pe care o făceau guvernului Lascăr Catargiu personalitățile din jurul ziarului *Pressea*, erau condamnate de noul oficios al „dreptei”, *Timpul*, sub acuzația că „au pus rivalitățile personale și apetituri neiertate mai presus de unitatea partidului conservator”¹⁵. Pentru a-și justifica trecerea în opoziție, susținea ziarul conservatorilor, grupul V. Boerescu-D. Ghica invocase pericolul care îl reprezenta pentru „partidul” aflat la guvernare ascensiunea „direcțiunii noi de la Iași”, în frunte cu T. Maiorescu, P.P. Carp și Th. Rosetti, în realitate însă, zidenții proiectându-și un traseu politic diferit de cel al colaboratorilor lor din ultimii cinci ani¹⁶. Gruparea politică „centristă” apărea din ce în ce mai clar conturată în iunie 1876¹⁷. Ea cuprindea mai multe elemente moderate care colaboraseră cu guvernul conservator, tineri intelectuali cu pregătire juridică, din mediul baroului, al magistraturii și al învățământului universitar bucureștean, alături de comercianți și bancheri¹⁸. Liantul acestora a fost, fără îndoială, Vasile Boerescu alături de D. Ghica. Punctele lor de contact cu lumea juriștilor și a bancherilor, relațiile personale ale acestora, au jucat un rol important în coagularea tuturor acestor elemente. La 3/15 decembrie 1875, Vasile Boerescu făcea parte din Consiliul de administrație al "Băncii de București", alături de președintele Dimitrie Ghica, vicepreședintele Gheorghe Ad. Ghermani și de Principele Alexandru B. Știrbei, Salomon Așer, Abram L. Emanuel, Eulogio Georgief, Ștefan Ioanide și M. Klein¹⁹. Ulterior, la 11 februarie 1877, Vasile Boerescu era ales "decan al corpului advocaților", alături de membrii "consiliului de disciplină", Grigore G. Păucescu, George Meitani, George Vernescu, Dimitrie Paul Vioreanu, Petre Lungeanu și Pompiliu Rizu²⁰.

Încă de la începutul existenței sale, respectiva grupare, căreia contemporanii îi atribuiau și denumiri precum „partita conservatoare și opozițiunea constituțională”, ținea să afirme că "partidul nostru a fost și va fi întotdeauna contra roșiilor, fiind prin natura sa contra tuturor extremelor, fie extrema stângă care o reprezintă *Românul* cu ai săi, fie extrema dreaptă, a guvernului noii direcțiuni din Iași"²¹.

vol. *Cultură, politică și societate în timpul domniei lui Carol I. 130 de ani de la proclamarea Regatului României*, coordonatori Gheorghe Cliveti, Adrian-Bogdan Ceobanu, Ionuț Nistor, Iași, Casa Editorială Demiurg, 2011, p. 223.

¹⁰ *Ibidem*, p. 224.

¹¹ Constantin Bacalbașa, *Bucureștii de altă dată*, vol. I, 1871-1884, ediția a II-a, București, Editura Ziarului "Universul", 1935, p. 145.

¹² *Ibidem*, pp. 152-153.

¹³ Apostol Stan, *Grupări și curente politice*, p. 427.

¹⁴ Nerva Hodoș, Al. Sadi Ionescu, *Publicațiunile periodice românești*, cu o introducere de Ion Bianu, București, Librăriile Soccec, 1913, p. 383.

¹⁵ *Timpul*, an I, nr. 6, 23 martie 1876, p. 1.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ Apostol Stan, *Vasile Boerescu*, p. 102.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ Biblioteca Națională a României (în continuare BNR), fond Saint Georges, arhiva Basile Boerescu, pachet XLIII, f. 338.

²⁰ *Ibidem*, f. 109.

²¹ *Românul*, an XX, 15-16 martie 1876.

Necesitatea apariției sale în peisajul politic românesc era justificată de o parte a presei românești care profesa idei similare, exemplul atitudinii favorabile pe care Cezar Bolliac și al său ziar, *Trompeta Carpaților* fiind elocventă în acest sens. Acesta considera că existența a trei partide politice trebuie să fie de esență oricăruia stat constituțional, indiferent de numărul colegiilor electorale: „dreapta” („retrograzii anacroniști”), „stânga” („radicali săntori liberaliști”) și „centrul” („moderații conservatori progresiști”)²². Aceste grupări aveau ca reprezentanți pe Lascăr Catargiu, C.A. Rosetti și pe Beizadea Mitică (D. Ghica). Potrivit lui Bolliac, conservatorismul lui L. Catargiu se împotriva tuturor reformelor și revoluțiilor petrecute în România, acuzându-l că și-ar fi propus revenirea la modelul de organizare prefanariot. Progresul continuu, forma de guvernământ republicană, schimbarea vechii paradigme asupra rolului religiei, al proprietății, al familiei în societate, instaurarea egalității sociale perfecte „legiuită în inteligență și avere” ar fi fost coordonatele statului român imaginat de „stânga” radicală. Prin comparație, „Centrul” susținea respectul Constituției și modificarea legilor organice numai justificată de necesități, religia ortodoxă, proprietatea și familia ca valori sociale și naționale imuabile și un reformism socio-politic „cu chibzuire” care să nu atingă fondul tradițional²³. Bolliac își afirma orientarea politică apropiată „Centrului” pe care o profesa în coloanele gazetei sale, susținând acordarea la guvernare a oamenilor politici cu vederi asemănătoare.

La începutul anului 1877, gruparea politică din jurul ziarului *Pressa* apărea bine individualizată pe eșichierul politic românesc, oficiosul acesteia „nemaifiind o presă reacționară și retrogradă cum a fost mai înainte, ci o presă progresistă dar moderată, va reprezenta Centrul în Camera”²⁴. Observatorii politici începeau, așadar, să-i atribuie o orientare doctrinară diferită de aceea a „dreptei” cu care, până nu demult, colaborase. Aceasta era și intenția membrilor grupării din jurul lui Vasile Boerescu, pe care nu vor ezita să o afirme în desele lor încercări de informare și clarificare ideologică, însă se poate constata o anumită inerție care va face foarte dificilă renunțarea la instrumentarul terminologic și conceptual specific conservatorismului. În „profesiunea de credință” făcută publică la începutul lui februarie 1877, „centriștii” afirmau ca obiective fundamentale ale propriei politici, „conservarea și dezvoltarea treptată și fără zguduiri a tuturor principiilor liberale conținute în Constituțiunea noastră, aplicarea sinceră și leală a tuturor legilor, întărirea Dinastiei și a naționalității române, consolidarea statutului nostru suveran destinat a ocupa un loc distins în societatea celorlalte state ale Europei”²⁵.

Afinitățile doctrinare ale noii grupări cu marea formațiune conservatoare din care se desprinsese erau puse în evidență și prin receptarea ei oarecum favorabilă din partea oficiosului conservator *Timpu*, în special în privința obiectivului ei fundamental și anume „triumful ideilor de libertate și conservățiune în același timp”²⁶. Numai că, din perspectiva „moderaților”, mijloacele practice de realizare a unor astfel de deziderate difereau de cele ale foștilor lor colaboratori. Dacă din punct de vedere constituțional, susțineau aceștia, nici „stânga”, nici „centrul” și nici „dreapta” nu-și aveau nici o rațiune de existență, întreg spectrul politic declarându-și fidelitatea față de principiile izvorâte din pactul fundamental, în practica politică însă toate cele trei orientări se evidențiau prin acțiuni și tendințe caracteristice, extremiste în cazul „stângii” și al „dreptei”: „Este rău că în țara noastră să fie numai *dreapta* și *stânga*: trebuie să fie și *centru*. Trebuie un element moderator între cele două extreme; și acest element este acela ce-l dă *centrul*”²⁷. „Partidul Centru” se autodefinia din punct de vedere ideologic ca „adevărat liberal și conservator, adevărat democrat în sensul științific al cuvântului, care să modereze ambele extreme”. *Pressa* cea nouă, spre deosebire de cea veche, care servise ca organ de presă al grupărilor conservatoare, nu-și schimbase principiile politice, ci doar devenise „espresiunea unui partid afirmat și format din niște elemente esistențe deja, dar risipite și desorganizate până acum”, coagulând așadar o serie de oameni politici cu vederi moderate²⁸.

Deși oficiosul conservator își nega apartenența la „extrema dreaptă”, totuși metodele violente întrebuițate în actul de guvernare, tendința anihilării adversarilor politici învinși, erau indicii clare, afirmau „centriștii”, că partidul conservator avea acea orientare. Spre deosebire de marea formațiune conservatoare, informații ideologice de la *Pressa*, „Partidul Centrului” apăruse pe scena politică în urma unui „raționament mai rece și mai moderat” al celor 40 de deputați „care nu erau din stânga, care erau toți conservatori dar care nu erau de aceeași nuanță conservatoare” și care, ca „jună dreaptă” se plasaseră în opoziție față de grupul lui L. Catargiu, reprezentând „bătăna dreaptă”. „Grupul acesta însemnat” se constituia din oameni politici cu experiență, dar și din tineri intelectuali și patrioți care se grupaseră în jurul *Pressei*²⁹.

²² *Trompeta Carpaților*, an XIV, nr. 1277, 24 decembrie 1876, p. 1.

²³ Cezar Bolliac, *Partidele în Constituție* în *Ibidem*.

²⁴ *Curierul*, an V, nr. 7, 27 ianuarie 1877, p. 3.

²⁵ *Pressa*, nr. 7, 1 februarie 1877, p. 3.

²⁶ *Ibidem*, p. 1.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ *Ibidem*.

Paradoxală ca încercare de definire a unei individualități ideologice, ea îi subliniază totuși rădăcinile conservatoare. Încă de la apariția sa, noua grupare politică ținea să-și afirme o menire novatoare în viața politică românească. În concepția omului politic Grigore Ventura, lipsa tradiției istorice făcea imposibilă o clară delimitare a „partidelor” românești în „absolutiste” și „revoluționare”, fiind mult mai corectă o definire a nuanțelor lor după fidelitatea față de dinastie și Constituție. Neexistând o clară precizare a principiilor și a programelor, viața politică românească avusese, până la apariția „Centrului”, imaginea unui adevărat „carnaval politic”, în care luptele dintre partide le aduceau la guvernare în funcție de „variațiunile opiniei publice”. „Centrul” propunea mediului politic românesc o luptă pe bază de „principii și tendinți”, iar nu una de persoane, „cu fraze și terorii abstracte”³⁰. În ciuda deselor ei încercări de autodefinire politică, adversarii nu îi atribuiau o natură distinctă de aceea a „dreptei” cu care intrase în conflict, liberalii susținând că „partida de la *Pressa* a fost partida care se numea *dreapta* și apoi *catargiască*”³¹.

Eforturile de organizare a noii formațiuni politice, care începea să folosească frecvent și denumirea de „partid conservator și liberal”, erau aduse la cunoștința publicului prin intermediul oficiosului său. Era anunțată în curând inaugurarea „Clubului Centrului” în capitală. Organizarea în teritoriu a „partidului” făcea progrese importante, mai multe comitete fiind formate în județele din provincie, subordonate celui central din București. Consolidarea partidelor politice românești, subliniau „conservatorii-liberali”, trebuia să parcurgă obligatoriu etapa organizării locale, cunoscută până atunci numai „partidului radical”, ignorată complet de „dreapta”³². La 10 martie 1877, „Partidul Centru” își anunța aderenții că deja beneficia de un club, rezultat al eforturilor de organizare din ultimele două luni, care își avea sediul în palatul „Dacia”, la etajul întâi și care se baza „pe un mare număr de adeziuni”³³. În cuprinsul fondului „Krețulescu-Lahovary” din cadrul Arhivelor Naționale Istorice Centrale există mai multe documente datate februarie 1877 care cuprind un proiect de organizare a „Grupului sau Partidului Liberal-Conservator (Organisator-Progresist)” precum și a unui plan de preluare a puterii, ambele părănd să indice, prin terminologia folosită și ideile politice susținute, o apropiere de concepțiile politice ale „Centrului”³⁴.

Având ca deziderat general „conservațiunea prin progres”, respectiva grupare politică era condusă de un „comitet central” sau un „comitet general”, compus din „bărbați maturi și juni (noua generațiune) de munteni și moldoveni în număr de 15 sau 25” și profesa „principiuri și idei positive de ordine, de economii, de securitate, de bun trai și progres real în loc de ficțiuni și idei anarhice, de partide sau coterii vechi care disolvă statul și națiunea”³⁵. Ca și „inovație politică” se prevedea ca el să cuprindă „bărbați maturi și juni (noua generațiune) din deosebite clase și profesii sociale, munteni și moldoveni”, „partidul liberal-conservator” aspirând astfel la o anvergură politică națională. Proiectul de organizare prevedea specificarea organismelor de conducere, „programul-apel”, „organul (organe) de publicitate”, „adesiuni județene-comitete județene”, efectivele „corpurilor electorale” 8.527 de alegători în Moldova și 16.703 în Muntenia, indicând preocupări serioase în vederea asigurării unei ascensiuni rapide noii grupări politice. Se prevedea crearea unei „asociațiuni pentru încurajarea și dezvoltarea industriei naționale (agricolă, manufacturieră, minieră, comercială)”³⁶. În ceea ce privește baza profesională a aderenților, se spera ca aceasta să devină cât mai cuprinzătoare, incluzând funcționarii publici, cei din magistratură, din învățământul public, cadrele armatei, clerul, cei din diplomatie, pensionarii, proprietarii mari și mici, sătenii împroprietăriți, profesiunile liberele, meseriașii, studenții³⁷.

În concepția „liberalilor conservatori”, Consiliul de Miniștri urma să fie compus din 4 sau 5 munteni, 2 sau 3 moldoveni, Adunarea deputaților din 157 de membri din care 80 de „români” și 70 „moldoveni”, iar Senatul din 76 de membri din care 39 „români” și 37 „moldoveni”³⁸. Din perspectiva lor, trebuia îndepărtat de la putere: „elementul anarhic și revoluționar, elementul turc intrigant pentru domnie”, „elementul avocat gheșefar corupător, elementul hrăpitor degradator”³⁹. În preajma închiderii Camerelor sau imediat după, trebuia înlocuit guvernul cu „bărbați apleți, experimentați, energici și decizi care, puindu-se în condițiuni politice normale și chezășuitoare degajați de resentimente pentru trecut, de spirit de partidă și de coterie, prin revisuirea mai multor legi și instituții cu libertăți nemărginite și drepturi de inițiativă foarte întinse, care fac imposibil orice guvern pentru dezvoltarea în bine morală și materială a

³⁰ *Ibidem*, nr. 21, 17 februarie 1877, p. 2.

³¹ *Românul*, 26 noiembrie 1877, p. 1055.

³² *Pressa*, nr. 25, 23 februarie 1877, p. 1.

³³ *Ibidem*, nr. 39, 10 martie 1877, p. 1.

³⁴ Direcția Arhivelor Naționale Istorice Centrale (în continuare D.A.N.I.C.), fond „Krețulescu-Lahovary”, dosar nr. 290, f. 38-43.

³⁵ *Ibidem*, f. 38.

³⁶ *Ibidem*, f. 39.

³⁷ *Ibidem*, f. 40.

³⁸ *Ibidem*.

³⁹ *Ibidem*, f. 41.

României, să poată da țării un guvern constituțional regulat de securitate, de ordină și eficaciu spre a restabili printr-o administrațiune regulată, disciplinată și inteligentă, o justiție nepărtinitoare, o economie înțeleaptă și prevăzătoare, o libertate bine înțeleasă; securitatea, bunul trai, ordinea inteligentă, progresul real și conservățiunea prin progar în politică, în legiferare, în justiție, în morală, în economie socială, în învățământ public, în administrație, în finanțe, în lucrări publice, în agricultură, comerț, industrie, mine, în arte și meserii, profesiuni liberale, cu alte cuvinte prosperitatea morală și materială în genere și în parte care interesează la gradul cel mai mare atât pe administrați, pe Dinastie cât și pe Puterile Garante și mai direct pe Puterile limitrofe⁴⁰. Guvernul trebuia să cuprindă, prin membrii săi, „România de sus (Moldova), România Centrală (România mare) și România de jos (România mică)”⁴¹. După „formarea Ministerului chiar în timp când va fi închisă sesiunea Corpurilor Legiuitoare”, urma să se procedeze la „numirea agenților diplomatici, numirea șefilor în administrațiile centrale și speciale, numirea prefecților și subprefecților, dizolvarea Camerelor fie chiar în timpul când sesiunea este închisă, convocarea colegiilor electorale, formarea comitetelor electorale”⁴².

Proiectul cuprindea o listă cu foști miniștri începând cu anul 1866, „maturi și juni din dreapta, juna dreaptă, stânga, juna stângă”, 30 de oameni politici „de dincolo de Milcov”, dintre care, al căror nume nu era tăiat cu o linie orizontală, posibil colaboratori ca I. A. Cantacuzino, N. Callimachi-Catargiu, Lascăr Catargiu, P.P. Carp, D. Cozadini, N. Ionescu, Col. D. Leca, Gh. Mărzescu, T. Maiorescu, V. Pogor, Th. Rosetti, D. A. Sturdza⁴³ și 38 de personalități politice „de dincoace de Milcov”, din care ca posibili colaboratori figurau D. Berindei, N. Crețulescu, Gh. Gr. Cantacuzino, M. Ferichidis, I. Ghica, D. Gr. Ghica, N. Haralambie, Gh. Chițu, Al. N. Lahovary, Col. Gh. Manu, Al. Orăscu, Col. Al. Pencovici, N. Racoviță, I. Bălăceanu, E. Stătescu, Gh. Vernescu. Surprinde totuși excluderea lui V. Boerescu, a lui D. P. Vioreanu⁴⁴. Excluzând personalitățile politice liberale radicale precum primul-ministru I. C. Brătianu sau conservatoare ca L. Catargiu, „partidul liberalilor-conservatori” se apropia ca și concepție de cel constituit în jurul *Pressei* și al conducătorului ei, Vasile Boerescu. Cercetări ulterioare mai amănunțite vor demonstra sau nu identitatea cu gruparea politică a acestuia.

De la începuturile sale, „partidul Centru” se plasa în opoziție față de guvernul Brătianu. Colaborarea politică a guvernului liberal cu „fracționiști” în frunte cu ministrul de Externe, Nicolae Ionescu, îi crea serioase probleme de imagine accentuate în urma interpelării lui M. Kogălniceanu despre situația Universității din Iași, neglijată de profesorii ei în favoarea politicii, situație care era privită de oficiosul „Centrului” ca „un proiect al descompunerii sau clătinării lui de la putere”⁴⁵. Iminența ieșirii liberalilor radicali de la guvernare survenea ca urmare a „tendințelor extremiste” ale acestora, prin care produsese îndepărtarea elementelor moderate din Coaliția de la Mazar-Pașa, multe dintre acestea făcându-le o opoziție deosebit de puternică. În mod oficial, comitetul Coaliției liberale de la Mazar-Pașa din 1875 se desființase în urma unei întruniri a membrilor săi la 7 februarie 1877. Guvernul rămânea să se sprijine pe „stânga radicală de dincoace de Milcov”, pe „roșii” și pe cea „Fracțiunea liberă și independentă”⁴⁶.

Falsificarea alegerilor de către guvernul Coaliției liberale la 1876, contrar a ceea ce susținea foaia radicală, constituia o altă temă antiguvernamentală a „centriștilor”. Ea va fi reluată frecvent pe parcursul campaniei electorale pentru alegerile senatoriale din aprilie 1877. Dând curs unei solicitări mai vechi a primului său ministru, stânjenit de opoziția cu care guvernul său se confrunta în Senat, Domnitorul își dădu acordul pentru dizolvarea acestuia la 23 martie/4 aprilie 1877, tocmai în momentul în care emisari ruși, precum Colonelul Bobrikov și Generalul Katelei soseau în țară, în scopul informării asupra infrastructurii românești, a metodelor întrebuițării și a apărării ei, în momentul declanșării războiului ruso-turc. Motivația cuprinsă în decretul de dizolvare se referea la imposibilitatea formării unei majorități parlamentare din grupările politice care contribuiseră la răsturnarea guvernului conservator, corpul ponderator nedorind „nici să răstoarnă Guvernul, nici să-i voteze legile financiare”, irosind timpul destinat dezbaterilor serioase în numeroase interpelări⁴⁷. Stabilirea desfășurării alegerilor în zilele de 9 aprilie pentru colegiul I, 11 aprilie pentru colegiul al II-lea și 13 aprilie 1877 pentru colegiul universităților, ignorând termenul constituțional de 21 de zile între desființarea Senatului și convocarea corpurilor electorale, a fost decizia de autoritate a guvernului liberal pentru ca viitoarea convenție cu Rusia, în linii mari

⁴⁰ *Ibidem*.

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² *Ibidem*.

⁴³ *Ibidem*, f. 42.

⁴⁴ *Ibidem*, f. 43.

⁴⁵ *Pressea*, nr. 11, 5 februarie 1877, p. 1.

⁴⁶ *Ibidem*, nr. 15, 10 februarie 1877, p. 1.

⁴⁷ *Memoriile Regelui Carol I al României de un martor ocular*, vol. III, 1876-1877, ediție și indici de Stelian Neagoe, București, Editura Machiavelli, 1995, p. 107.

definitivată la momentul respectiv, să nu întâmpine dificultăți din partea unui Senat ostil⁴⁸. Măsura care dezvăluia interesele politice ale executivului a fost întâmpinată cu ostilitate de către opoziția conservatoare și de „Centru”, în paginile ziarelor *Timpul* și *Pressa*, actele guvernului fiind calificate ca abuzive. Motivând iminența declanșării războiului ruso-turc, guvernul încălcă articolul 46 din Constituție, prin convocarea alegerilor înaintea termenului de 21 de zile astfel că Senatul ieșit din alegeri nu putea fi reprezentant legal al țării. În aceste condiții, participarea conservatorilor la alegeri se impunea ca „un strigăt al țării în contra regulimului incapabil și revoluționar”. Prin participarea la alegeri, conservatorii luptau pentru „a scăpa țara și pe Domnitor” din mrejele guvernului liberal⁴⁹. În contextul extern complicat, scurtarea termenului alegerilor, considerau „centristii”, oferea indicii asupra scopurilor frauduloase ale partidului guvernamental în respectivele alegeri. Se spera totuși în diminuarea influenței negative a comitetelor electorale ale liberalilor care, potrivit obiceiului, își subordonau autoritățile locale pentru succesul candidaților stabiliți de la centru. Simpatizanții „Centrului” erau rugați să-și stabilească candidații încercând, mai ales, să nu-și împartă voturile⁵⁰.

Alegerile senatoriale au fost considerate drept un moment politic favorabil inițiativelor de reconciliere și de regurare din partea formațiunilor conservatoare dezbinat după ieșirea de guvernare în urmă cu un an și a măsurii acuzării foștilor miniștri ai administrației Lascăr Catargiu. Astfel, la începutul lunii aprilie 1877, foile de opoziție își informau cititorii despre alianța electorală recent constituită și compusă din „cele două partide reprezentate de zările *Timpul* și *Pressa*”⁵¹. Conducerea ei era asigurată de un „comitet central” compus dintr-un număr egal de membri din fiecare partid, sub președinția Prințului Dimitrie Grigore Ghica, cuprinzându-i pe Ioan N. Alexandrescu, George Apostoleanu, Constantin D. Athanasiu, Constantin Boerescu, Panait Casimir, Dimitrie Comea, Alexandru Orăscu, Dimitrie Hagi Pandele, George Constantin Filipescu, Grigore Păucescu, Vasile Pogor, Dimitrie Rosetti, Prințul Alexandru Barbu Știrbei, Prințul Grigore Mihail Sturdza, Gen. Christian Tell, dr. Nicolae Turnescu și Dimitrie P. Vioreanu. Scopul colaborării politice dintre foștii parteneri de guvernare de la 1871-1876⁵², acela de a „menține principiile de stabilitate și progres”, era menționat într-un program minimal care prevedea restabilirea echilibrului constituțional, afectat de guvernarea liberală, o administrație onestă în interesul tuturor cetățenilor, conducerea justiției de către oameni onști și capabili, administrarea finanțelor astfel încât să fie menținut creditul statului, îmbunătățirea agriculturii, respectul pentru Biserica ortodoxă română. Alegătorii aveau misiunea ca, prin voturile exprimate, să pună capăt dezordinii din toate ramurile activităților publice⁵³. Toate aceste deziderate fuseseră compromise de guvernarea de până în acel moment a lui I. C. Brătianu. Desființarea Senatului și deschiderea luptelor politice pe fondul pericolului extern care plana asupra țării demonstra lipsa de prevedere politică a guvernanților. S-ar fi impus, în optica opoziției, ca guvernul liberal, expresie a Senatului dizolvat, să fi manifestat spirit de conciliere și preocupări serioase pentru remedierea consecințelor negative ale fostei guvernări. Însă, în ciuda concursului pe care Senatul îl oferise, guvernul, preocupat exclusiv de interese de partid, îl dizolvase, fără motiv și contrar uzanțelor parlamentare, cu scopul de a-și impune influența și asupra lui precum în toate structurile statului⁵⁴.

În manifestul electoral intitulat *Către domnii alegători ai Senatului*, opoziția unită a „dreptei” dezvăluia alegătorilor că în perioada de aproape un an de când liberalii se aflau la guvernare, administrația fusese încredințată unor persoane aservite interesului politic, justiția, depesată de personalul onest și bine pregătit prin destituiri în scopuri politice și amenințată chiar în cea mai importantă instituție a sa, Curtea de Casație, armata, supusă tendinței guvernamentale de dezorganizare, finanțele, prin deficitarea lor gestiune se aflau în pragul bancrutei. Alegătorii erau avertizați asupra pericolului impunerii impozitului progresiv, „invențiune a școlii socialiste care echivala cu negarea chiar a avuției” și de emiteră a hârtiei-monedă⁵⁵. Se făcea apel la unitatea de acțiune și de concepție pentru obținerea victoriei în alegeri, cu atât mai mult cu cât D. Ghica, președintele comitetului electoral al celor două partide de opoziție,

⁴⁸ T. Maiorescu, *Istoria contemporană a României (1866-1900)*, București, Editura Librăriei Soccec, 1925, p. 121.

⁴⁹ *Timpul*, nr. 76, 3 aprilie 1877, p. 2.

⁵⁰ *Pressa*, nr. 57, 5 aprilie 1877, p. 1.

⁵¹ *Timpul*, nr. 76, 3 aprilie 1877, p. 1.

⁵² Presa de opoziție făcea elogii personalităților conservatoare, capabile și cu realizări anterioare în folosul statului în comparație cu liberalii guvernamentali: L. Catargi, „bărbat stimat de chiar adversarii lui și iubit de toți accia care cunosc zelul și iubirea lui pentru binele public”, P. Mavrogheni, specialistul financiar care scăpase statul de bancruta în care îl aruncase guvernarea radicalilor, Gen. Florescu, „părintele armatei române”, Alexandru Lahovary, care reformase magistratura, T. Maiorescu, reformatorul învățământului românesc, Vasile Boerescu care se remarcase în apărarea drepturilor politice și economice ale României pe plan extern, G. Filipescu, C. Brăiloiu, V. Pogor, P. Carp, Turnescu, Negruzzi, Grigore Păucescu. *Ibidem*, nr. 80, 8 aprilie 1877, p. 1.

⁵³ *Ibidem*.

⁵⁴ *Pressa*, nr. 57, 5 aprilie 1877, p. 2.

⁵⁵ *Ibidem*.

primele asigurarea din partea Domnitorului că Guvernul va respecta libertatea alegerilor⁵⁶.

Retorica opoziției în campania electorală condamna omnipotența afișată de guvernul „partidului radical”, care preferase dizolvarea Senatului și lipsa oricărui dialog cu alte forțe politice. Situația externă amenințătoare nu constituise pentru guvern un argument suficient pentru consultarea reprezentanților națiunii, fie ei chiar din partidul majoritar. Direcția politică de urmat pe plan extern fusese luată în culisele guvernului Brătianu, fiind susceptibilă de erori cu consecințe ireparabile pentru țară: “Nici *partidul Dreapta*, nici *partidul Centru*, nu au luat și nu pot lua nici o parte la crearea și la direcțiunea stării de lucruri actuale”⁵⁷. Lipsa reprezentării lor în Parlament, mai ales după desființarea Senatului, le absolvea astfel de orice responsabilitate. Dimpotrivă, aceasta revenea cabinetului Brătianu, considerat promotorul unei politici interne discreționare și a unei orientări externe pruruse, ambele desfășurate într-o atmosferă de confruntare internă a celor două tabere create prin darea în judecată a foștilor miniștri conservatori și de imposibilitatea guvernului de a depăși “miseria pasiunilor lor obișnuite”, formularea ziarului guvernamental *Românul*, “avem război între Rusia și Turcia și război între Catargiești și România”, fiind elocventă din acest punct de vedere⁵⁸.

Soluția politică pe care o vedeau conservatorii pentru înlocuirea guvernului liberal cu unul adecvat provocărilor externe depindea de obținerea unui rezultat electoral favorabil de către personalități capabile precum M. Kogălniceanu, Manolache Costache Epureanu și Dimitrie Ghica dintre care trebuia găsit „omul situației” care să se fi impus în fața „nulițăților radicale”⁵⁹. Deosebit de interesantă este menționarea lui Manolache Costache ca variantă pentru preluarea guvernului, conservatorii demonstrând abandonarea animozităților față de persoana fostului colaborator al liberalilor din Coaliția de la Mazar-Pașa, interesul obținerii unei bune reprezentări parlamentare impunându-le atragerea tuturor marilor nume aflate în opoziție cu guvernul liberal. Acest deziderat al opoziției de „dreapta” este confirmat de importanța pe care personalitățile ei reprezentative o conferau momentului alegerilor și de disponibilitatea pe care o aveau pentru colaborarea chiar și cu alte grupări în vederea asigurării succesului electoral. Astfel, la 30 martie 1876, N. Gane îi exprima amicalui Iacob Negruzzi, îngrijorea sa în legătură cu șansele de reușită ale „Junimii” politice în alegerile senatoriale care stăteau să înceapă, P.P. Carp, candidatul acestuia fiind puternic combătut de adversarii politici locali, „cogălnicești” și de „fracționiști”. Se impunea, în viziunea sa, un consiliu în cadrul societății pentru dezbaterarea variantei unui „compromis cu cogălniceștii pentru campania electorală, fără a angaja viitorul”⁶⁰. La Iași, aranjamentul politic local nu a reușit, „vechiul partid conservator” și „Junimea” reușind să facă totuși posibilă alegerea lui P.P. Carp la colegiul al II-lea, în timp ce M. Kogălniceanu, noul ministru de Externe, câștigase un număr important de mandate pentru „partizanii” săi implicit pentru guvernul I. C. Brătianu⁶¹. La București, confruntarea dintre putere și opoziție dezvăluia intenția fiecărei tabere de a-și apropia unele personalități politice greu definibile ca apartenență partinică. În cadrul întrunirii electorale de la sala Ateneului, liberalii radicali propuseră candidatura lui C. Bosianu pentru a combate candidatura lui Dimitrie Ghica, însă „Centrul” își asigura electoratul că Bosianu urma să-și pună candidatura la colegiul al II-lea, însuși „amicul personal” al acestuia, G. Vernescu pronunțându-se pentru candidatura lui D. Ghica. În viziunea opoziției, astfel de demersuri contrurau strategia politică a radicalilor pentru a destrutura „Centrul” și a-i desprinde o parte din electorat⁶².

Spectrul fraudării alegerilor și a ingerințelor administrației în procesul electoral pentru asigurarea succesului candidaților guvernului constituia o temă de opoziție devenită clasică în toate momentele electorale ale perioadei 1876-1878. Primul-ministru I.C. Brătianu, care deținea și interimatul Internelor, era acuzat că intervenise în desfășurarea alegerilor prin instrucțiunile secrete pe care le dădea prefecților de

⁵⁶ *Ibidem*, nr. 58, 6 aprilie 1877, p. 1. “Săriți cu toții pentru a scăpa țara și Domnitorul din mâinile cabinetului Brătianu! Votați cu toții în contra radicalilor incapabili”. *Timpul*, an II, nr. 80, 8 aprilie 1877, p. 1.

⁵⁷ *Pressa*, nr. 57, 5 aprilie 1877, p.1.

⁵⁸ Articolul *Și acum lupte interne?* condamnă politica guvernamentală de dezbinare a mediului politic, în loc de a promova și faptic, nu doar declarativ, solidaritatea pe care o reclama pericolul extern: “Cum! Când consilierii Tronului chiamă la Palat mai multe somități politice din deosebite partide și le îndeamnă la unire, când chiar termenul alegerilor senatoriale se scurtează contra legii, pentru singurul cuvânt că un mare pericol amenință țara noastră, *Românul* nici acum nu simte ne-cuviința ce comite de a lăsa fără frâu urile sale și de a arunca cuvinte care dau străinilor o idee tristă despre noi! Într-adevăr, azi când suntem amenințați a avea focul căzând pe capul nostru, când toți fără deosebire trebuie să avem un singur dor, acela de a înlătura pericolul, când toată Europa are ochii întinși asupra noastră, voind să vadă cum ne conducem în aceste momente grave, pentru ca și ea să știe ce decide despre viitorul nostru, este foarte puțin patriotic din partea *Românului* de a căuta să atragă spiritul și inima țării de la ceea ce trebuie să o preocupe azi pentru a o îmbrânci în certurile interne”. *Timpul*, nr. 80, 8 aprilie 1877, p. 1.

⁵⁹ *Ibidem*.

⁶⁰ I. E. Torouțiu, Gh. Cardaș, *op.cit.*, pp. 125-126.

⁶¹ *Timpul*, nr. 85, 14 aprilie 1877, p. 1.

⁶² *Pressa*, nr. 61, 9 aprilie 1877, p. 1.

tipul lui Isaia Lerescu, de a folosi toate mijloacele pentru a-și apropia victoria în alegeri: „Sistemul teroarei propagat de prefecți și de subprefecți, a fost mijlocul întrebuintat în alegerile senatoriale[...] Demagogii care au creat în materie electorală școala bâtelor și pe care d. Brătianu o deghiza cu denumirea *influenței morale*, tot d-sale îi era dat a crea o nouă școală deghizată prin denumirea *liberelor alegeri*”⁶³. Organul de presă oficial al „Centrului” deschisese chiar o rubrică cu această tematică. Erau denunțate, nu fără teame, abuzurile comise de prefecți și de autoritățile subordonate guvernului pentru a asigura victoria candidaților guvernamentali⁶⁴: arestarea în preziua alegerilor a unor mari proprietari precum G. Papadopol de la Pitești, pentru intimidarea alegătorilor colegiului I de a nu vota pentru candidatul opoziției sau de a se abține de la vot, activitatea obstrucționistă desfășurată de prefectul de Brăila, Radu Mihai, „om dibaci și dintre cei mai devotați” regimului lui I. C. Brătianu împotriva candidaților opoziției⁶⁵.

Discursul de politică externă al opoziției în timpul campaniei electorale a fost unul centrat pe ideea menținerii neutralității într-un eventual conflict ruso-turc, doar o atitudine neangajantă menținând garanțiile europene pentru statul român. Cu o zi înaintea pătunderii trupelor rusești în România, la 10 aprilie 1877, ziarul grupării lui Vasile Boerescu își reafirma poziția sa neutralistă. Admițând totuși că „Tratatul de la Paris care garantează existența statului român[...] va fi pus în joc prin declararea resbelului între Rusia și Turcia”, se considera că participarea militară a României de partea unei dintre cele două puteri echivala cu „ruperea” tratatului menționat și pierderea implicită a garanțiilor de securitate. Tot ceea ce se putea spera de la o un război victorios era „independența absolută”, adică tocmai ceea ce presa liberală și I.C. Brătianu blamaseră, pe când se aflau în opoziție, la „acei publiciști și oameni politici cari emisese” ideea de a lucra pentru independența completă a statului român, pe calea însă diplomatică și fără a-l espune la nenorocirile și șansele resboiului și aceasta încă cu condiția de a avea garanția întregii Europe”⁶⁶. Numai că obținerea acesteia, nu însemna și garantarea ei de către puterile europene. Opoziția făcea totodată aluzie la misiunea lui Brătianu de la Livadia și își expunea temerica ca acesta să nu fi contractat nici o angajament preliminar cu Rusia⁶⁷.

Finalul alegerilor consemna victoria detașată a liberalilor radicali, conservatorii numărând 14 aleși de diferite nuanțe la colegiul I și numai 5, la colegiul al II-lea⁶⁸. În noul Senat intrau, în urma alegerilor, unii dintre foștii miniștri încă aflați sub acuzare, precum L. Catargiu, V. Boerescu, G.Gr. Cantacuzino și P.P. Carp⁶⁹. Înfrângerea în alegerile din aprilie 1877 a alianței dintre „dreapta” și „centru” precum și spectrul izbucnirii războiului ruso-turc, în cadrul căruia guvernul liberal îi pregătise României un rol activ, a contribuit la o nouă reorientare a „Centrului”, desprinzându-se de colaboratorii lui conjuncturali.

Pe parcursul Războiului de Independență, în ciuda unei retorici de opoziție, atitudinea „Centrului” față de actele guvernului Brătianu a fost una moderată⁷⁰. Prin intermediul articolelor publicate în officiosul *Pressa*, multe dintre ele denotând stilul și ideile lui V. Boerescu, precum și prin discursurile acestuia rostite de la tribuna Senatului, gruparea „centristă” va da expresie unei concepții neutraliste, refractară oricărei implicări militare a României într-un război la sudul Dunării. Menținerea garanțiilor iluzorii pe care Tratatul de la Paris, devenit inoperant, le-ar mai fi oferit integrității României precum și un comportament adecvat potrivit statutului de „bastion contra panslavismului”, pe care Europa i-l rezervase, erau tezele des uzitate de „partidul conservator-liberal”, demonstrând neînțelegerea momentului istoric precum și lipsa de perspectivă asupra situației internaționale și a poziției României în criza balcanică⁷¹. Încheierea convenției cu Rusia, care reglementa trecerea trupelor ei pe teritoriul românesc către teatrul de operațiuni din Bulgaria la 4/16 aprilie 1877, fusese criticată de V. Boerescu drept începutul unei o politici „aventuroase” a guvernului, recomandând o „politică de echilibru și interes”, concordantă cu aceea a Puterilor Garante⁷². Mare jurist considera că rezervele românești la adresa Rusiei și a politicii sale proveneau dintr-un „instinct natural de conservățiune al naționalității noastre”⁷³. El vedea în lipsa unei garanții speciale din partea Europei pentru România, o lacună a Tratatului de la Paris și își exprima speranța că noul context geopolitic creat de evenimentele din Balcani va determina puterile europene să-și

⁶³ *Timpul*, nr. 85, 14 aprilie 1877, p. 2.

⁶⁴ N. Iorga, *Războiul pentru independența României. Acțiuni diplomatice și stări de spirit*, București, Cultura Națională, 1927, p. 90.

⁶⁵ *Pressa*, nr. 61, 9 aprilie 1877, p. 1.

⁶⁶ *Ibidem*, nr. 62, 10 aprilie 1877, p. 1.

⁶⁷ *Ibidem*.

⁶⁸ *Ibidem*, nr. 66, 14 aprilie 1877, p. 1.

⁶⁹ C. Ganc, *P.P. Carp și locul său în istoria politică a țării*, București, Editura Ziarului „Universul”, 1936, p. 197.

⁷⁰ M. Theodorian-Carada, *op.cit.*, p. 36.

⁷¹ *Pressa*, nr. 62, 10 aprilie 1877, p. 1; *Ibidem*, nr. 65, 13 aprilie 1877, p. 2.

⁷² Vasile Boerescu, *op.cit.*, p. 671.

⁷³ *Ibidem*, p. 664.

reconsidera poziția și să acorde țării noastre un statut similar celui al Belgiei neutre⁷⁴. Așadar, Boerescu recomanda o „politică de echilibru și interes, iar nu politică de sentiment și entuziasm”⁷⁵.

În concepția sa, reglementarea trecerii trupelor rusești prin România nu era incompatibilă cu statutul neutralității pe care statul român trebuia să îl mențină, conformându-se unui iluzoriu Tratat de la Paris pe care îl considera încă valabil, încă „un liman de scăpare, un adăpost sigur pentru naționalitatea noastră”⁷⁶. Specialistul în drept internațional, fostul ministru de Externe al României din perioada 1873-1875, dovedea o regretabilă lipsă de pătrundere a semnificației evenimentelor internaționale care însoțiseră declanșarea noului episod al chestiunii orientale în anul 1875. Menținând aceeași inerție conceptuală într-un moment în care politica activă constituia unica soluție pentru România, făcând apologia Tratatului de la Paris și a unui ireal statut al neutralității care ar fi rezultat din respectivul act european, al cărui conținut și efecte constituise unul din obiectele importante ale preocupărilor sale intelectuale, Vasile Boerescu dovedea tocmai lipsa pragmatismului și a simțului politicii de interes pe care o recomanda insistent guvernului Brătianu. Surprinzător pentru experiența sa politică erau și unele erori de interpretare a obiectivelor de politică regională a marilor imperii limitrofe. Astfel, proprietarul celui mai important ziar de opoziție se arăta convins că existența unui stat român neutru între Imperiul Otoman, Austro-Ungaria și Rusia era soluția preferată de toate aceste puteri, Rusia având chipurile un „interes legitim” și privind cu „fericire” cum la frontiera sa meridională se dezvoltă și prosperă un stat român creștin⁷⁷. Se impunea, în respectivul context, o politică prudentă din partea guvernului român pentru a nu pierde garanția neutralității, fie ea una „imperfectă”, „incompletă” însă atât de „reală” în opinia sa, încât orice demers diplomatic pentru obținerea recunoașterii ei echivala cu negarea ei chiar de către români⁷⁸. Deși vota convenția ruso-română la 17 aprilie 1877, Vasile Boerescu se pronunța pentru menținerea neutralității pe care o înțelegea ca o limitare a acțiunilor guvernului român la o atitudine de rezervă în cadrul războiului ruso-turc sau la organizarea defensivei în interiorul țării împotriva unui eventual atac otoman. O poziție identică împărtășea și colaboratorul său apropiat, Dimitrie Ghica, cel care, în ședința Senatului din 30 aprilie 1877, își declara sprijinul pentru politica cabinetului Brătianu propunând, în contextul actelor de agresiune ale turcilor pe linia Dunării, o moțiune prin care era declarată starea de război a României cu Imperiul Otoman și încetarea raporturilor de subordonare față de acesta⁷⁹.

Amicul politic al său, Vasile Boerescu, relua și cu acest prilej teza importanței Tratatului de la Paris în definirea statutului internațional al României teoretizată de ilustrul jurist în lucrarea sa *La Roumanie après le Traité de Paris du 30 mars 1856*⁸⁰. Nu putea omite însă politica de ostilitate pe care Turcia în mod constant o promovase în legătură cu România, încălcând capitulațiile încheiate cu principatele române, recunoscute prin Tratatul de la Paris, adevărata „basă a naționalității noastre”⁸¹. Politica pe care o sugera guvernului în vederea evitării izolării politico-diplomatice era aceea de a armoniza interesele României cu acelea ale Europei. Situația României era aceea a unui stat independent din punctul de vedere al „autonomiei interioare”, însă îi lipsea „exercițiul suveranității exterioare”, statul român nefiind considerat ca entitate diferită de Imperiul Otoman. Obiectivul suprem al politicii externe românești trebuia să fie transformarea României într-un regat independent condus de dinastia de Hohenzollern și sub garanția Europei, întocmai precum Belgia, singurul mijloc, în concepția sa, prin care puteau fi satisfăcute interesele europene de echilibru⁸². În condițiile politicii ostile a Turciei, V. Boerescu susținea legitimitatea demersului României de a se alia cu Rusia, drept care decurgea „și după legea tratatelor și după legea divină”⁸³. Ca atare, se asocia moțiunii lui D. Ghica, pe considerentul că România era îndreptățită să se apere, aprobând însă numai alianța „defensivă” cu Rusia, „câci o alianță ofensivă ar presupune trecerea noastră peste Dunăre, ar însemna amestecul intereselor noastre cu acelea ale popoarelor de peste Dunăre. Însă noi nu avem nimic a face peste Dunăre”⁸⁴. Reafirmând necesitatea obținerii „independenței României sub garanția Europei”, deja cunoscutul său obiectiv de politică externă, V. Boerescu oferea asistenței o definiție a independenței folosind concepte clasice ale conservatorismului românesc: „Independența dar a României înseamnă moderațiunea, ordinea, pacea, progresul, civilizațiunea la Porțile Orientului”⁸⁵. Din păcate,

⁷⁴ *Ibidem*.

⁷⁵ *Ibidem*, p. 671.

⁷⁶ *Ibidem*, p. 661.

⁷⁷ *Ibidem*, p. 670.

⁷⁸ *Ibidem*, p. 666.

⁷⁹ *MO*, nr. 126, 5/17 iunie 1877, p. 3708.

⁸⁰ Apostol Stan, *op.cit.*, p. 16.

⁸¹ V. Boerescu, *op.cit.*, p. 698.

⁸² *Ibidem*, p. 705.

⁸³ *Ibidem*, p. 721.

⁸⁴ *Ibidem*, p. 725.

⁸⁵ *Ibidem*, p. 728.

Boerescu nu proiecta decât o construcție intelectuală, acțiunile în vederea realizării fiind asumate de guvernul liberal.

Actul proclamării independenței a fost salutat atât în mediile puterii cât și ale opoziției. Ziarul liberalilor radicali, *Românul*, felicita Camerele pentru votul lor care clarifica situația generală a țării⁸⁶, iar conservatorii de la *Timpul* aprobau proclamarea independenței României care, în opinia lor, se impunea ca un drept dar și o consecință a stării de lucruri existentă, creată de semnarea convenției cu Rusia, în urma infructuoaselor încercări ale Guvernului de a obține garantarea neutralității României din partea Puterilor Garante⁸⁷. Era, fără îndoială o probă de patriotism pe care „dreapta” înțelegea să o dea în acel moment istoric important. Fiind vorba despre realizarea obiectivului major al națiunii, obținerea independenței, conservatorii nu se deosebeau de liberalii guvernamentali sub raportul aspirațiilor, deosebirile de păreri intervenind cu privire la mijloacele întrebuintate pentru atingerea lui, opoziția declarându-se deja ostilă trecerii armatei române peste Dunăre⁸⁸. În cadrul acesteia, ziarul *Pressa* condus de Vasile Boerescu, autorul majorității articolelor de fond, recomanda guvernului reglementarea colaborării militare cu Rusia printr-un „tratat în toată forma”, idee ce indica formația de sa de jurist⁸⁹. Tratatul de alianță cu Rusia trebuia să fie unul „expres și formal” care să prevadă „bazele, limitele și condițiile” alianței care avea să fie înaintat validării de către Corpurilor Legiuitoare. El urma să aibă valoarea și „forma unui adevărat act internațional”, constituind astfel baza cooperării militare cu Rusia, prin care se putea evita situația neplăcută în care armata română ar fi fost silită „a combate ca o divisiune a armatei ruse”⁹⁰. Ziarul „Centrului” recomanda guvernului să obțină simpatia Puterilor Garante pentru cauza românească, care să asigure participarea României la un viitor congres de pace⁹¹. Necesitatea încheierii unui tratat de alianță cu Rusia, care să individualizeze armata română în cadrul operațiunilor militare, ideea pe care organul de presă al lui Vasile Boerescu o va susține pe întreaga perioadă a războiului coincidea, nu întâmplător, cu viziunea lui Carol în această chestiune. Relațiile apropiate ale reputatului jurist cu cercurile Palatului, vechea colaborare a acestuia la proiectul princiar de obținere a independenței pe cale diplomatică confirmă comuniunea de idei a acestuia cu Domnitorul Carol. În plus, susținerea parlamentară oferită de Vasile Boerescu și Dimitrie Ghica guvernului în chestiunea votării convenției cu Rusia, dincolo de unele critici, arată susținerea pe care cei doi oameni politici o acordau politicii principelui.

Implicarea armatei române în războiul ruso-turc de la sudul Dunării a fost întâmpinată cu un val de critici din partea opoziției conservatoare. Neîncheierea unui tratat care să recunoască statutul de cobeligerant al României⁹² și politica discreționară urmată de guvernul Brătianu în vederea angajării armatei în război, fără consultarea reprezentanților națiunii, constituiau principalele teme ale acesteia⁹³. Treptat însă, virulența oficiosului „centrist” se va diminua, informându-și cititorii că, dat fiind contextului războiului care impunea o solidarizare cu militarii români care luptau în Bulgaria, nu va recurge la acțiuni opoziționiste de tipul întrunirilor publice care să creeze dificultăți guvernului⁹⁴. Astfel, Dimitrie Ghica, într-o adresă către directorul politic al ziarului *Pressa* din 12/24 august 1877, solicita încetarea polemicii cu jurnalele „diferitelor partide politice” în momentele grave prin care trecea țara când se impunea solidaritatea tuturor⁹⁵. Demersul nu a rămas fără rezultate, numerele următoare nemaiconținând articole politice polemiste, abordându-se subiecte legate de armata română și de evenimentele de pe continent⁹⁶.

⁸⁶ *Românul*, 9, 10 mai 1877, p. 412.

⁸⁷ „Sperăm că guvernul nostru care de acord cu Camera și Senatul, a provocat mișcările votate în ședința de ieri, prin care se constată existența acestei situațiuni, va înțelege misiunea ce are de îndeplinit și nu va scăpa nimic din vedere pentru încununarea acestei opere providențiale. și acum țara întreagă, sub lovitura puternicei emoțiuni ce face a bate orice inimă română, înălțând glas de mulțumire către cer, trebuie să implore pe Atotputernicul, care a scăpat-o până acum de furtunile ce o amenințau în atâtea rânduri de a o nimici, să-i dea și de astă dată sprijinul său pentru întemcierea unei *Românie independente și fericiți*”. *Timpul*, nr. 108, 11 mai 1877, p. 1.

⁸⁸ V. M. Russu, Gh. Clivici, „*Drumul spre independență*”, în *Românie în istoria universală*, coordonatori I. Agrigoroaici, Gh. Buzatu, V. Cristian, vol. I, Universitatea „Al. I. Cuza” Iași, 1986, pp. 290-291.

⁸⁹ *Pressa*, nr. 90, 14 mai 1877, p. 1.

⁹⁰ *Ibidem*.

⁹¹ *Ibidem*.

⁹² *Ibidem*, nr. 148, 26 iulie 1877, p. 1.

⁹³ „Vă conjurăm dar, în numele țării, pe care niciodată nu putem presupune că nu o iubiți ca și noi; dar curentul, în care ați intrat, vă întunecește o ambițiune numai urâtă vă tulbură[...]; pasiunea de a îngunchea pe adversarii d-voastră politici vă înăbușește orice alt simțământ în aceste grele împrejurări[...] Vă conjurăm dar...puternicilor zilei!... opriți-vă de vă veți mai putea opri; opriți-vă din panta primejdioasă în care alunecați... poate spre pierce... lăsați cuvântul națiunii, ca să vorbească. De mai este timp, convocați Corpurile Legiuitoare”. *Ibidem*, nr. 164, 14 august 1877, p. 1.

⁹⁴ *Ibidem*, nr. 159, 9 august 1877, p. 1.

⁹⁵ *Ibidem*, nr. 164, 14 august 1877, p. 1.

⁹⁶ *Ibidem*, nr. 167, 19 august 1877, p. 1.

Dacă demersul lui D. Ghica nu mai trebuie să surprindă, dată fiind apropierea acestuia de cercurile guvernamentale, probate prin susținerea actelor guvernului în Parlament, ziarul lui V. Boerescu nu-i va urma întru totul sfatul. Prestația guvernului va fi continuare monitorizată de cel care, în ciuda revendicării unei orientări ideologice diferite, continua să fie perceput ca principalul organ de presă al opoziției conservatoare, pe fondul problemelor financiare și al dezinteresului personalităților junimiste de la *Timpu*, lăsat în grija exclusivă a lui I. Slavici⁹⁷.

Redeschiderea Corpurilor Legiuitoare în toamna anului 1877 avea să cunoască o nouă re poziționare a politicianului de la *Pressa*. În ședința Senatului din 26 noiembrie 1877, el dădea citire unui „program al partidului conservator întreg”, unei „programe politice a partidului conservator cu toate nuanțele sale”, dezvăluind o nouă apropiere de „dreapta” conservatoare. Suspendând criticile împotriva guvernului liberal până la momentul încheierii păcii și reafirmând dorința obținerii independenței, însă pe o altă cale decât aceea a războiului, V. Boerescu și D. Ghica înțelegeau să menajeze guvernul, legăturile lor cu Palatul, în ciuda opoziției pe care o continuau prin presă, impunându-le această atitudine⁹⁸. În Senat, opoziția va acționa unitar împotriva guvernului prin interpellări frecvente. Se poate remarca, începând cu momentul premergător încheierii Tratatului preliminar de pace de la San Stefano, o mai strânsă colaborare a grupării lui V. Boerescu cu „dreapta”, delimitându-se de actele guvernului, pe care le sprijinise cu puțin timp în urmă, atitudine care se înscria de altfel în evoluția sinusoidală a raporturilor „Centrului” cu liberalii guvernamentali. Astfel, la 13 februarie 1878, D. Ghica, P.P. Carp, V. Boerescu și P. Vioreanu solicitau, printr-o moțiune de blam, demisia Guvernului Brătianu „care nu mai are destulă autoritate morală pentru a apăra interesele țării” la viitorul congres de pace⁹⁹.

Hotărârile defavorabile României adoptate la San Stefano și mai apoi la Congresul de Pace de la Berlin, nevoită să consimtă la cesiunea sudului Basarabiei, în favoarea Rusiei și la modificarea articolului 7 din legea sa fundamentală în schimbul recunoașterii independenței sale, au stârnit firesc un val de indignare împotriva politicii guvernului condus de I. C. Brătianu, considerată una perdantă și antinațională. Gruparea politică constituită în jurul lui D. Ghica și V. Boerescu nu putea rămâne însă în afara marii dezbateri cu privire la conduita de urmat de către România în urma deciziilor areopagului european.

Hotărârea congresului în privința României din 19 iunie/1 iulie 1878 era considerată de presa guvernamentală drept „cea mai mare inechitate a secolului XIX”¹⁰⁰. Cu regret se constata că, după ce plenipotențiarilor români fuseseră invitați să dezvolte apărarea drepturilor României înaintea congresului, „ca reprezentanții unui stat independent”, decizia laută de Marele Puteri fusese diametral opusă cererilor lor, abordând o chestiune internă a țării, aceea a egalității drepturilor politice și civile ale evreilor, care fusese deja rezolvată prin Constituție¹⁰¹. Într-o încercare de a-și păstra capitalul politic, în atmosfera apăsătoare și deprimantă ce caracteriza peisajul politic românesc după Congresul de la Berlin, ziarul liberalilor radicali va adopta, pentru o anumită perioadă de timp, o atitudine intransigentă, de respingere a deciziilor Europiei, plindu-se curentului ostil cedării sudului Basarabiei¹⁰². Acest tip de discurs profestat de liberalii guvernamentali, inspirați de C.A. Rosetti, își propunea să neutralizeze virulența ce caracteriza declarațiile opoziției conservatoare, căreia i se adăugau luări de poziții critice ale unor liberali ca G. Vernescu sau a unor membri ai „Fracțiunii libere și independente”¹⁰³.

Din arsenalul retoricii opoziției făceau parte contestări ale persoanelor și capacității celor doi miniștri români participanți la Congresul de la Berlin¹⁰⁴, acuze aduse primului-ministru I.C. Brătianu pentru hotărârile sale unilaterale și netransparente care îi caracterizase mandatul, în momentele importante din timpul războiului, înlăturând pe conservatori, prin procesul politic ce li se intentase, de la consultările firești asupra situației țării¹⁰⁵. Actele de politică externă ale guvernului erau blamate sub aspectul oportunității și al moralității, broșuri precum *Crima de la Livadia* fiind elocvente pentru a constata surescitarea spiritelor

⁹⁷ I.E. Torouțiu, Gh. Cardaș, *op. cit.*, vol. II, „Junimea”, p. 281.

⁹⁸ V. Boerescu, *op. cit.*, p. 789.

⁹⁹ C. Gane, *op. cit.*, p. 216.

¹⁰⁰ „*Românul*”, 21 iunie 1878, p. 579.

¹⁰¹ *Ibidem*.

¹⁰² „Numai prin forța brută cazacul va putea să ne răpească Basarabia, pe care românii nu i-o vor da nici de bună voie, nici stând nepăsători cu mâinile încrucișate pe piept. Cât se atinge de anexarea Dobrogei și de împănăntenirea evreilor, nici chiar pentru cea mai brută, după cum am mai spus-o, nu va fi în stare să ne facă a primi aceste funeste daruri”. *Ibidem*, 22 iunie 1878, p. 583.

¹⁰³ *Ibidem*, p. 47.

¹⁰⁴ Ion Ghica considera, firește, că amicul său politic D. A. Sturdza ar fi constituit soluția cea mai bună pentru a reprezenta România la Congresul de la Berlin. V. Slăvescu, „*Correspondența lui Ion Ghica cu Dimitrie Sturdza (1860-1880)*”, în *AARMSI*, seria III, tom XXV (extras), București, Imprimeria Națională, 1943, p. 97.

¹⁰⁵ C. Gane, *op. cit.*, p. 220.

din țară și dorința opoziției conservatoare de a reveni în atenția publică, speculând momentul nefavorabil al guvernului liberal creat prin hotărârile Congresului de la Berlin¹⁰⁶. Opoziția spera în schimbarea guvernului liberal după insuccesul miniștrilor săi la Berlin. În acest sens, *Pressa publica*, la 26 iunie 1878, un articol cu reale valențe de program ministerial, prin care era recomandată acceptarea din partea României a tuturor rezoluțiilor congresului, pe considerentul că „a sfida toate puterile mari, ar fi o faptă de nebunie” și se solicita convocarea unei Constituante care să opereze la modificarea articolului 7 din Constituție și să aprobe primirea Dobrogei. Din punctul liberalilor de vedere, toate aceste modificări operate de Congres în privința României nu aveau nevoie de convocarea unei Constituante¹⁰⁷. Treptat, tonul intransigent al articolelor presei progubernamentale se va estompa, devenind evidentă preocuparea acesteia de a induce sentimentul general de optimism și a pregăti opinia publică pentru acceptarea dispozițiilor din noul Tratat de Pace de la Berlin.

La 7/19 august 1878, Gh. Gr. Cantacuzino, într-o scrisoare către Vasile Boerescu, îi dezvăluia regretul pe care îl încerca privind „le triste spectacles de nos divisions intestines” din viața politică românească, mai ales după ce „notre pays a perdu une province, nos droits d'autonomie ont été foulés aux pieds par les Puissances”¹⁰⁸. În opinia omului politic se impunea o regenerare a politicii interne românești printr-o apropiere a tuturor grupărilor politice, facilitată și girată de Domnitorul Carol: „Il nous faut rétablir avant tout la concorde et la paix entre tous les partis qui se disputent l' influence dans le pays. On n'est jamais fort quand on est divisé. Une reunion des chefs de tous les groupes après avoir préalablement prepare le terrain, pourrait attendre un heureux résultat. Le Prince Charles purrait y employer son intervention personnelle”¹⁰⁹.

Propunând astfel formarea unui guvern de uniune națională, Gh. Gr. Cantacuzino sugera că principala preocupare a acestuia ar fi trebuit să fie „à s'occuper d'une forte et solide organization intérieure qui devrait porter principalement sur l'armée, les finances et l'administration”¹¹⁰. Clasa politică românească trebuia să-și reconsidere maniera de raportare la marile nevoi naționale, responsabilizându-se și solidarizându-se în scopul împlinirii lor, părăsind calea îngustă a politicianismului și scopul mărunț al venirii cu orice preț la guvernare: „Une entente sur les grandes idées qui doivent dorénavant former notre programme de politique intérieure et extérieure[...]. Il ne s'agirait plus de venir au gouvernement pur changer des fonctionnaires et perdre le temps en polémique sterile et en un monotone travail de chancellerie. On prendrait la fonction pour appliquer telle ou telle grande idées, executer tel programme de réformes réelles et utiles, qu'on aurait préalablement discutées et sur lesquelles la conviction et l'entente le devaient établir d'avance. Il faudrait pour atteindre ce but la bonne foi, la sincérité, l'union, d'esprit et de coeur entre tous les chefs et homes politiques importants”¹¹¹.

Era, fără îndoială, un scurt moment de idealism pe care omul politic apropiat liderilor „Centrului” îl încerca în contextul psihologic creat de sacrificiile care fuseseră impuse nefericitei României la Congresul de la Berlin din 1878. Deosebit de interesant ca exercițiu de sinceritate și de bune intenții în sensul reformării vieții politice românești sub aspectul moralității și al solidarității în slujba intereselor vitale ale națiunii, într-un veritabil „moment zero” al politicii românești, „planul” lui Gh. Gr. Cantacuzino și altele similare vor rămâne fără urmări practice. Însuși destinatarul acestor mărturisiri va iniția negocieri menite a-i aduce apropierea de liberalii guvernamentali din jurul primului-ministru I. C. Brătianu, aparent o nouă dovadă de oportunism politic la Vasile Boerescu, însă o mutare caracteristică pentru talentul său politic. „Arhiva Boerescu” de la Biblioteca Națională a României cuprinde totodată și un foarte interesant proiect de „alianță” dintre „cele două partide, *stânga și Centru*”, datat 21 decembrie 1878¹¹². Alianța urma să fie perfectată „îndată ce șefii fiecărui partid vor consulta pe amicii lor cei mai apropiați și vor declara că această alianță este primită”. Oficializarea consimțământului conducerilor ambelor partide urma să fie făcută publică prin intermediul presei și al adunărilor, unde să se explice „necesitatea” constituirii ei. Scopul înțelegerii era tocmai accederea la putere sub forma unui „minister mixt care se va constitui cât mai curând și, cel mai târziu, îndată ce Adunările actuale vor fi dizolvate”. Conducerea guvernului urma să fie încredințată lui I.C. Brătianu, V. Boerescu condiționând intrarea în alianță de necesitatea ca „trei fotoliuri trebuie să se dea *centrului* și anume acela al ministerului de Externe, al Justiției și un al treilea

¹⁰⁶ N. D. Popescu, *Istoria resboiului româno-ruso-turc și a neatârării României 1875-1878*, partea a V-a, București, 1903, p. 21.

¹⁰⁷ *Românul*, 5 iulie 1878, 623.

¹⁰⁸ BNR, fond Saint Georges, arhiva Basile Boerescu, pachet XLIII, f. 161.

¹⁰⁹ *Ibidem*, f. 164.

¹¹⁰ *Ibidem*, f. 165.

¹¹¹ *Ibidem*, ff. 166-167.

¹¹² *Ibidem*, ff. 118-119.

oarecare.” Înainte însă de formarea guvernului mixt, Cabinetul Brătianu trebuia să pregătească terenul prin „a se face modificări în administrațiunea țării în sensul alianței formate și după o înțelegere ce se va face între capii partidelor aliate”, iar „fiecare partidă aliată va lucra, cu propriile sale forțe, pentru ajungerea scopului comun”, comitetele județene ale ambelor partide urmând să acționeze independent, fără a se „absorbi” unele în altele, „însă ele vor lucra spre a-și ajuta reciproc amicii lor în alegeri și spre a se ajunge scopul comun al partidelor aliate”. Tot până la formarea guvernului mixt „centru-stânga”, liderii ambelor formațiuni politice, „se vor vedea și înțelege asupra chestiunilor mai însemnate ce vor fi a se supune Corpurilor Legiuitoare, asupra propunerilor pentru revizuirea Constituțiunii, ci și asupra oricăror alte măsuri importante de guvernământ”. Chiar și după instituirea noului cabinet, „fiecare partidă aliată își va avea acțiunea și influența sa legitimă atât în toate ramurile administrației unei țări cât și în toate afacerile statului”¹¹³. „Scopul final” al demersului celor două forțe politice era „unirea acestor două partide efectuată deocamdată sub formă de alianță [ulterior] fusiunea lor și crearea sau întărirea unui singur și forte partid liberal și național”. Era unica soluție prin care „se vor calma pasiunile, se vor înlătura luptele violente și se vor grupa la un loc toți oamenii de bine și buni patrioți; că numai astfel se va putea crea o mare forță națională de natură a face față dificultăților prezente și a înlătura pericolele viitoare exterioare”¹¹⁴. În „planul de acțiune” se prevedea „domolirea pasiunilor și să începem lucrarea unei contopiri pentru a se forma, gradat, un partid mare național liberal care să întrunească mai multe forțe. Pentru aceasta trebuie să luăm pe oamenii cei buni, capabili și onorabili oriunde îi vom găsi, fără preocupare de nuanță politică. Trebuie să eliminăm, tot treptat, pe cei răi, adică pe cei incapabili sau imorali”. Evident că preferința pentru ocuparea anumitor posturi vacante trebuia să se acorde „deocamdată, celor buni cari aparțin nuanțelor din guvern”¹¹⁵.

Schimbarea de optică a „omului politic de la *Pressa*” devine evidentă, după ce în noiembrie 1877 el exprima în Senat poziția „partidului conservator întreg” relativă la implicarea țării în Războiul de Independență, peste un an, în decembrie 1878, concepea o alianță cu liberalii primului-ministru I.C. Brătianu în vederea constituirii „unui singur și forte partid liberal și național”. Deschiderea perspectivei reasumării unui rol politic însemnat pentru sine și gruparea politică pe care o conducea, în contextul necesității reglementării chestiunii evreiești în acord cu dispozițiile areopagului european justifică opțiunea proliberală a lui Vasile Boerescu și nicidecum o abandonare a principiilor sale politice, mult mai ancorate în zona „dreptei”.

În plus, experiența sa diplomatică, legăturile sale personale și profesionale cu mediile financiare evreiești cât și imaginea favorabilă de care continua să se bucure în ochii Domnitorului Carol I explică preluarea de către conducătorul „Centrului” a portofoliului Externelor în cabinetul I.C. Brătianu la 11 iulie 1879, acționând pentru recunoașterea europeană a independenței României. Soarta grupării politice pe care o conducea a depins în mod hotărâtor de poziționările liderului. După ieșirea din guvernul Brătianu, Vasile Boerescu a schițat o reapropiere de conservatori, însă sfârșitul său în 1883 a condus, inevitabil, la disoluția grupării de „centru”, la încheierea căreia contribuisese atât de mult.

FROM ROMANIA'S POLITICAL LIFE DURING THE WAR OF INDEPENDENCE. THE POLITICAL GROUP „CENTRE”

(Summary)

Political group „Centre” represented the ephemeral materialisation of some older initiatives to create a party placed between the left and right-wing conservative. Led by the former Romanian Foreign minister, Vasile Boerescu, the owner of the newspaper "Pressa", this political group included politicians who were placed in opposition to the Conservative Government led by Lascăr Catargiu such as D. Ghica, Gh. Gr. Cantacuzino, D.P. Vioreanu. During the War of Independence, „The Centre” opposed armed involvement of Romania making a strong press opposition to the Government I.C. Brătianu. In 1879, Vasile Boerescu was included as Minister of Foreign Affairs in the liberal government.

¹¹³ *Ibidem*.

¹¹⁴ *Ibidem*.

¹¹⁵ *Ibidem*.